

СВЕТИ ЈОВАН ЗЛАТОУСТИ БЕСЕДА

НА БОГОЈАВЉАЊЕ

bogumili, muslimani, bosna
herzegovina

Против оних који не долазе у цркву и о светом и спасоносном крштењу Спаситеља нашег Исуса Христа; о онима који се недостојно причешћују и да се сви они који који напуштају божанствену литургију пре краја, уподобљавају Јуди.

ekumenizam,
ekumenizam
календар

Ви сте сви данас радосни; а само сам ја један жалостан. Јер када на ово духовно море и неизмерно црквено богатство погледам, а после помислим, да ће нас по проласку празника мноштво ово оставити и разићи се и да црква толике своје синове само празником, а не и иначе видети може; онда се жалостим и у души гризем.

А какво би духовно весеље и каква радост, колика слава Божија и каква духовна корист, кад би црква при сваком окупљању (литургији) тако народом украшена била?

Морнари и крманоши чим преплове морску пучину, свим силама се труде, да до пристаништа доплове; а ми се непрестано силимо да море против себе узбуркамо те да у буру свакодневних брига

утонемо, јер се непрестано по трговима и судницама крећемо, а овде једном, или једва два пута преко целе године долазимо. Или вам није познато, да као што су по мору пристаништа, да је тако по градовима Бог цркве подигао, да бисмо када нас захвати бура свакодневних немира, њему прибежавали и великом се тишином наслађивали, јер овде не треба да се пазимо од бурног таласања, ни од наиласка разбојника, ни од насртаја злочиначког, ни од силна ветра, па ни од зверске свирепости, јер је црква пристаниште у којем нема ништа од овога, па и пристаниште духовно за душе. А то ћете и сами посведочити, јер ма ко од вас, ако би у савест своју завирио сада, нашао би да је она сасвим умирена. Гнев њу сада не помућује; похота не успаљује; завист не гризе; гордост не надима и ташта жеља не поврећује. Сви ти зверови су смирени; јер ко Божије речи слуша, кроз њега њихов звук, као божанствено певушење, у душу продире и те животињске страсти смирује. Па зар не треба оплакивати, када ми опет, презирући такву корист коју овде налазимо, од цркве, као мајке свих нас, бежимо и веома ретко у њу долазимо?

Та какве битније интересе од ових можеш да ми покажеш, и какво значајније занимање и шта те

спречава да овамо долазиш?

Ти ћеш ми на све начине покушати дати одговор, да те сиромаштво спречава да долазиш у цркву, али то оправдање није на своме месту. А није зато што је Бог свега седам дана са нама поделио, па није више за себе задржао, а нама мање оставио; а није ни напола поделио, јер није три себи а три нама дао, но је теби шест дана даровао, док је за себе оставио један. А ти и тај један дан нећеш без свакодневних брига да проведеш, но као они који црквену имовину краду, дрско поступаш, јер га као свет и слушању божанствених посвећен, крадеш и на животне таштине непрестано траћиш.

А о чему говорим за тај дан? О ономе што је удовица при давању милостиње учинила, па и ти исто чини у тај дан. Она је две лептице поклонила и велику милост код Бога нашла; па и ти му позајми два часа па ћеш хиљадудневни добитак кући својој однети. А ако нећеш и то, онда пази да вишегодишњи труд не изгубиш, када не можеш да поднесеш, да и најмањи део дана без земне користи проведеш. Јер Бог чини да и давно стечено имање нестане ако види да га презиремо, исто као што је Јудејима, који се о храму нису старали говорио: “И што унесете у . **Јер** је све ово, а и више, потребно да сваки

хришћанин зна, да би онима који га питају могао на све дати одговор. Али ви, ни најмање од овога не можете знати, јер тек по једном, па и от немарно и више због обичаја празновања, него због духовне користи, овамо долазите; а похвале би били достојни само онда, када бисте увек овамо долазили и све ово што смо навели у појединостима постигли.

Многи од вас, који сте овде, имате синове којима, када их наставницима одговарајућих вам знања и заната предате, забрањујете да кући долазе; но пошто им постељу и храну и све остало за живот обезбедите, одређујете им да са својим учитељима живе а то наравно зато да би се, због непрестаног боравка тамо и одвојености од проблема који би их ометали, утврдили у науци. И поред тога мислите да се овде, где се не простом занату, но ономе што је највише а то је како се Богу угодити може тако да и небеска блага задобијете, да се то и одсуствовањем из цркве може постићи. А зар то није безумно?

А да наука која се овде предаје велику пажњу захтева, сведочи и сам Господ речима: “Научите се од мене; јер сам ја кротак и смирен срцем” (Мат. 11, 29). А и пророк је рекао: “Ходите дјецо, послушајте ме; научићу вас страху Господњем” (Пс. 34, 11). И

даље: “Утолите и познајте да сам ја Бог” (Пс. 40, 10); а већ из овога видимо да се мора много трудити свако ко намерава у овој мудрости да се подучава.

Но да не бисмо све време на укоревање неприсутних потрошили, јер смо за уклањање њихове немарности довољно смо до сада рекли, рецимо сада нешто и о празнику. Јер многи празнују и име празника знају, али не знају узрок настанка празника. Да се данашњи празник зове Богојављење свима је познато; али какво је ово богојављење и да ли је једно или су два, то већ слабо ко зна; па смо зато сваком стиду и подсмеху изложени јер сваке године овај празник празнујемо, а силу његову не знамо.

Зато је потребно да вашој љубави кажем да није једно богојављење него два.

Једно је ово које прослављамо и оно је прошло, а друго је будуће, које ће се тек са свршетком овог времена појавити.

Ви сте сви данас чули како о оба богојављења Павле Титу говори, и то о овом данашњем: “Јер се јави благодат Божија спасоносна свим људима, Која нас учи да се одречемо безбожности и земаљских пожуда, и да поживимо разборито, праведно и побожно у садашњем вијеку” (Тит. 2, 11) док о будућем говори: “Очекујући блажену наду и јављање славе великога Бога и

Спаса нашега Исуса Христа” (Тит. 2, 13). А о овом будућем је и пророк предказао: “Сунце ће се претворити у таму и мјесец у крв прије него дође велики и страшни дан Господњи” (Јоил. 2, 31).

Али зашто богојављењем није назван дан у који се Христос родио већ онај у који је крштен? Ово је дан његовог крштења, дан у који је биће воде освећено. И пошто су воде у овај дан освећене, данас сви који у поноћ црпе воду, остављају је у својим кућама преко целе године. А познато је чудо да се квалитет ове воде не квари временом, но целе године а често две или три године, вода црпена на овај дан задржава свој укус и након толико времена води из извора данас извађеној равна је. Зашто се овај празник назива Богојављење?

Зато што Христос не беше свима познат када се родио, но тек онда када се крстио јер до овога дана многи га не познаваху.

А да га многи не познаваху и да нису знали ко је он, послушај шта каже Јован Крститељ: “Међу вама стоји кога ви не знате” (Јн. 1, 26).

Али није ни чудо што многи нису познавали када га и сам Крститељ до тога дана није познавао. “И ја га – говори он – не знадох, али Онај који ме посла да крштавам водом он ми рече: На кога видиш да силази Дух и остаје

на њему то је онај који крштава Духом Светим.” (Јн. 1, 33).

Да су два богојављења, то смо доказали оним што смо до сада говорили; сада нам пак предстоји да разјаснимо зашто на крштење долази; па и то каквом крштењу долази, јер треба и то да знамо. И као што смо о првом Богојављењу говорили, тако ћемо и о другоме, још пре говорити и вашој љубави објаснити, јер кад о овом последњем сазнамо знаћемо и оно прво.

Постојало је јудејско крштење које од телесних скрнављења тело очишћаваше, но не и савест од грехова, пошто оно није ослобађало од греха ни онога што је прељубу учинио, ни онога који је крао, као ни оног који је закон ма у чему погазио, и васцело дејство тог крштења састојало се искључиво у томе што је оно ослобађало од телесних повреда, оне који су мртве кости дотицали, јели забрањено јело, па и онај се тим крштењем очишћаваше који је са губавима заједно живео, па и ако до вечери тога дана чист не беше; касније се очишћаваше по оном написаном: “Нека опере хаљине своје и нека се окупа у води, и биће нечист до вечера” (3. Мој. 15, 7), пошто ово не беху уистину греси но само телесна нечистота. И овим је крштењем Бог оне који савршенство још достигли не беху,

благовремено припремао да благовернији буду а тиме оно што ће тек доћи, још боље и марљивије врше.

Јудејско дакле крштење не беше крштење што грехе очишћава, но само скрнављење тела. Наше пак није такво, но многом је благодати испуњено пошто нас и од грехова ослобађа и душе очишћава и дарове Светога Духа дарује.

Па и само Јованово крштење не беше нашем равно иако је превазишло јудејско, и сматраше се само прелазним мостом између јудејског и нашег, зато што људе од јудејског крштења к овом нашем привођаше. Јер Јован никоме није препоручивао да на телесн очишћење пази, но управо их је учио да се од њега одустане и саветовао је да се од порока ка добродетељи пређе и да се нада спасења потражи у вршењу добрих дела а не у разноврсним умивањима и очишћењу водом. Није говорио: испери своје хаљине и окупај се у води па ћеш чист бити, но шта? “Родите, дакле, род достојан покајања” (Мат. 3, 8).

И по овоме крштење Јованово беше више од јудејског а ниже од нашег. Јер нити је Дарове Светог Духа подаривало, нити је пак благодат опроштења у себи имало, пошто он само кајање налагаше. А да он није имао власт да грехове опрашта сам је посведочио кад је

рекао: “Ја вас крштавам водом за покајање; а онај што долази за мнош јачи је од мене: ја нисам достојан њему обуће понијети; он ће вас крстити Духом Светим и огњем” (Мат. 3, 11).

А шта значи то: “Духом Светим и огњем”?

Сетите се, молим вас, онога дана када се апостолима показаше “раздијељени језеци као огњени, и сиће по један на свакога од њих” (Дел. Ап. 2, 3).

Али несавршеност Јовановог крштења, тј. да оно ни благодати Духа, ни отпуштење грехова у себи није имало, доказује та околност што Павле “нашавши неке ученике”, питаше их: “Јесте ли примили Духа Светога кад сте повјеровали? А они му рекоше: Нисмо ни чули да има Дух Свети. А он им рече: У шта се, дакле, крстите? А они рекоше: У крштење Јованово. А Павле рече: Јован је крстио крштењем покајања” (покајања дакле, а не отпуштења!).

Па зашто је крштавао?

“Говорећи народу да вјерују у Онога који долази за њим, то јест у Христа Исуса. А кад то чуше, крстише се у име Господа Исуса. И кад Павле положи руке на њих, сиће Дух Свети на њих” (Дел. Ап. 19, 1-6)

Видиш ли сада да је Јованово крштење било несавршено? Јер да оно није било

непотпуно не би те ученике Павле по други пут крстио, нити би своје руке на њих полагао. А кад је он све то учинио, тиме је и преимућство апостолског крштења објавио, и посведочио да је Јованово много ниже од овог.

Овим смо се у погледу разлике крштења сасвим уверили. А о томе зашто се Христос крстио, и којим крштењем, дужност нам је да кажемо.

Христос се, нити јудејским тј. оним првим, нити пак нашим, овим последњим крстио; пошто није имао потребе нити да му се греси отпусте, а како би и имао такву потребу онај који по написаном: “Он гријеха не учини, нити се нађе пријевара у устима његовим” (1. Петр. 2, 22), или као што је сам рекао “Који ме од вас кори за гријех?” (Јн. 8, 46), нити да му се Дух подари, јер како би и онај без Св. Духа био, који путем Св. Духа и зачет и саздан беше.

Добро. Па зашто је отишао да се крсти кад је и Духа Светог у себи имао и безгрешан био?

Прво нам је битно да сазнамо каквим се крштењем крстио, па ће нам онда и ово друго јасно бити.

Каквим се дакле крштењем крстио?

Ни јудејским, ни нашим, но Јовановим.

А зашто?

Да би ти кроз само својство крштења спознао да се он није због очишћења грехова својих крстио а ни због тога што му је дар Светога Духа био потребан, јер Јованово крштење није имало ништа од тога, као што смо већ доказали.

А да Христос није на Јордан ни ради отпуштења грехова, нити зато што је било потребно да прими Дух, видеће се и из овог што ћу сад рећи.

Да не би неко од оних што су тамо били присутни помислио да је он, као и сви остали, на покајање дошао; послушај како је Јован то предупредио. Јер док је свима другима говорио: “ Родите, дакле, род достојан покајања” (Мат. 3, 8) послушај шта њему говори: “Ти треба мене да крстиш, а ти ли долазиш мени?” (Мат. 3, 14). А ово је он рекао да би показао да Господ није дошао због онога због чега су сви други долазили; па и да му је ово крштење утолико излишније било, уколико је он много бољи и од самог Крститеља, и неупоредиво најчистији.

Па зашто је тражио да се крсти, кад није ни због покајања, ни због отпуштења грехова, па ни због подаривања Светога Духа то чинио?

Из два разлога.

Први је Јован објаснио; а други је сам Господ Јовану саопштио.

Па који је тај што га је Јован објаснио?

Да се покаже многима као што и Павле говораше да: “Јован крштаваше крштењем на покајање да у онога верују, који ће за њим доћи”; па је из тог разлога он и вршио крштење. Јер да је он из куће у кућу ишао и до врата дошавши укућанима извикивао и за руку Христа држећи говорио да је то Син Божији, сведочанство би своје сумњивим учинио, а посао би свој себи отежао. А и на зборове да га је, узевши га за руку, уводио и приказивао, исто би било. Али овако, када је Христос сам пред народом који се из свих градова на Јордан стекао и на брегу реке који се нашао беше, на крштење дошао и ту се очинским гласом кроз Светога Духа који је у виду голуба с неба сишао осведочио, сведочанство Јованово не могаше сумњиво бити, па зато и говори: “И ја га не знадох” (Јн. 1, 33), а у шта се свако могао одмах ту уверити.

Будући да су они крвни сродници били по ономе што је анђео Марији о Јовановој матери рекао: “И ето, Јелисавета рођака твоја, и она заче сина” (Лук. 1, 36), јер ако су матере сроднице биле, то је извесно да су и њихова деца; па да не бисмо помишљали и на то да Јован о Христу по сродству сведочи побринула се благодат Духа Светог, јер је Јован своје прве

године у пустињи провео, тако да никако не можемо сматрати да је сведочанство његово по љубави или по каквој припреми, но управо онако о њему проповеда, како му Бог беше заповедио, а зато је и могао рећи: “И ја га не знадох”.

Па како га је познао?

“Онај који ме посла – одговара он – да крстим водом он ми рече”.

Шта ти рече?

“На кога видиш да силази Дух и остаје на њему то је онај који крштава Духом Светим” (Јн. 1, 33).

Видиш ли дакле да је због овога Дух Свети сишао тј. да Проповеданог својим силаском као неким прстом свима знаног покаже, а не због тога да своје присуство објави.

Ово је први разлог због кога је Христос на крштење дошао. Други је онај који је сам изнео.

А који је то разлог?

Кад је Јован рекао: “ Ти треба мене да крстиш, а ти ли долазиш мени?” сам је одговорио: “Остави сада, јер тако нам треба испунити сваку правду” (Мат. 3, 14-15).

Увиђаш ли скромност слуге и смиреност Господа?

Шта значи то “испунити сваку правду”?

Правда се назива испуњење свих заповести, као кад говори: “А бијаху обоје праведни пред Богом,

и живљаху по свима заповијестима и уредбама Господњим беспрекорно” (Лк. 1, 6). И ову правду су требали сви људи да испуне, но пошто је нико не изврши и не испуни, то мораде Христос који је дошао да испуни.

Па каква је правда, реће ће ко, у крштењу?

Покорити се пророку била је правда. И као што је обрезан био и жртву је принео и суботње хранио и на празновања јудејска пазио, тако је ово испунио кад се крстећем пророку покорио.

А да је баш Бог хтео да се сви људи крсте, послушај Јована како говори: “И сав народ који слушаше и цариници оправдаше Бога, крстивши се крштењем Јовановим; А фарисеји и законици одбацише вољу Божију о њима, не крстивши се од њега” (Лк. 7, 29-30). Стога, пошто је правда покоравати се Богу, а Бог је Јована послао да крсти, то је морао и Христос, кад је већ свим осталим законским одредбама потпуно одговорио, да и ову дужност испуни.

Рецимо да су се, примера ради, те законске обавезе састојале и у дугу од две стотине динара и да је тај дуг требао наш људски род да одужи па да смо као дужници који не могасмо такав дуг вратити, смрћу заплењени били која је над нама као над презадуженима по вољи владала, и да је тај дуг

Христос, пошто дошао беше за нас који под теретом таквог дуга стењасмо, одужио, кривицу наплатио и нас што немасмо ишта дати избавио, па да зато и није рекао: треба да то и то учинимо, него праведно: “треба сваку правду испунити” тј. ја као Господ, морам за оне што ништа немају платити. А ово је разлог због којег се крстио тј. да покаже да сав закон испуњава, ово велим, и тиме је све речено. А зато је и Дух у виду голуба сишао, јер где је с Богом измирење, тамо је свагда и голуб.

Голубица је и у време Нојево доневши са собом стручак маслинове гранчице у знак Божијег умилостивљења и од потопа ослобођења ковчегу прилетела, па и сад у виду голуба (јер је битно да се овакве ствари добро разликују) Дух силази; прво да милост Божију свему свету објави, а друго да објави да продуховљен човек не треба лукав, но простосрдачан и незлобив као што и Христос говори: “ако се не обратите и не будете као дјеца, нећете ући у Царство небеско” (Мат. 18, 3). Но онај ковчег по проласку потопа остаде на земљи; овај пак, пошто је гнев утолио вазнесе се на небо где и сада с десне стране Оца седи она, безгрешна и бесмртна плот!

Но пошто смо Господњу плот поменули, лепо ће бити, да пошто и о њој мало говорим,

беседу своју окончам.

Ја знам да многи међу вама само по уведеном празничном обичају к овој свештеној трпези приступају, а добро би било, као што сам и до сад више пута говорио, да у томе не на време празника пазимо, но савест очишћавамо о онда тек свештеној трпези приступамо. Јер које оскрвњен и нечист, за тог је непристојно да се баш на празник причешћује, дак оном ко је чист и са искреним кајањем своје је грехове са себе стресао, приличи да како празником, тако и увек Божанственим тајнама приступа и даровима Божијим наслађује. Но пошто не знам како неки то занемарују па, ако су и безбројним гресима заражени, кад празник угледају срљају као да су самим празником принуђавани да се свештених тајни дотакну (које у таквом стању ни видети не би требали), због чега јавне грешнике и сами одбијамо, а оне о којима не знамо, остављамо Богу, који и тајне свачијег срца зна, да им суди; зато ћу се постарати, да бар оно у чему сви греше јавно поправим.

А у чему се састоји тај грех?

У томе што неки не приступају са страхом, но један другога нападајући, бијући, с великим гневом вичући, укоравајући, тупкајући па и смутњом испуњени прилазе. О

овом сам вам често говорио, па и сада не могу да о том не говорим.

Зар не видите ви, како се у току олимпијских борби, кад равнатељ борби са венцем на глави и штапом у руци кроз арену пролази одмах, чим преднавештач завиче да добар поредак буде, све у ред поставља? А како да то неумесно није? Где ђаво игра, пази се толико на тишину, а тамо где Христос призива, жагор је велики. И у арени се зна поредак, а у цркви викање, на мору тишина, а у пристаништу бура.

Та зашто се узнемираваш ти, човече, кажи ми. Шта те подстиче на то? Или те нужда послова твојих на то приморава? И ти баш осећаш да и у таквом часу посла имаш, а зашто на сваки начин помишљаш да си на земљи и зашто ти се чини да си међу људима? А зар ово није помисао из каменог срца, да у то време на земљи, а не са анђелима стојиш, с којима си ону тајанствену песму отпевао и онај победни славопој Богу, и то са ускликом послао. Та зато нас је и орловима Христос назвао, кад је рекао: “Гдје је труп ондје ће се и орлови сабрати” (Лк. 17, 37) да би ми к небу стремили и на ту висину крилима духа узлетали. Али ми по примеру змија по земљи пузимо и земљом се хранимо.

А желите ли да вам ја кажем одакле овај жагор и галама

произилази? Управо од тога што врата црквена свагда не закључавамо, но допуштамо вам да и пре последње молитве благодарења бежите и кући одлазите, што је све знак великог презирања.

Шта чиниш ти, човече? Христос је присутан и анђели стоје око страшне постављене трпезе, браћа се твоја још тајнама освештавају, а ти све то остављаш и бежиш? А да си на ручак позован не би смео мада си се и пре свих наситио, док још остали гости за столом седе, пре гостију се измаћи; овде пак, где се тајне Христове још врше, свештене жртве још леже, све остављаш и одлазиш. Па како може ово да се опрости и како да се оправда?

Хоћеш ли да ти кажем коме наликују они, који не испунивши благодарствену песму, која се при крају жртвоприноса пева, не дочекавши свршетак, излазе? Може бити да ће ово што ћу рећи, и неумесно бити, али је нужно да кажем због немара многих.

Јуда је, пошто је на Последњој вечери, последње оне ноћи учествовао, искочио и изашао док су други још столом седећи остали; а њега следе они који пре последњег благодарења одавде беже. Да он не беше изашао не би издајником постао, да саучеснике своје не беше оставио не би

погинуо, да се од стада не отрже, не би га вук самога нашао и прождерао, да се од пастира не беше одлучио, не би од грехова уграбљен био. Али овако он се нашао с Јудејима, а ученици с Господом “отпојавши хвалу, изиђоше” (Мат. 26, 30).

Видиш ли да се ова последња молитва која се узноси по приносу жртве, по оном обрасцу врши. Зато је дужност наша да и сад о томе расуђујемо и о томе, чувајући се сваке осуде, мислимо.

Христос ти тело своје даје, а ти ни речима немаш да му вратиш, нити за оно што си примио, благодариш. И по једењу телесне хране, кад се дижеш од стола, к молитви се обраћаш; дочим по једењу духовне, која сву твар како видљиву тако и невидљиву надвисује, јер си човек и ниске природе, зар нећеш да останеш и да речима и делима заблагодариш? А како и ово да највеће мучење не засужује?

Но ово што сам говорио, нисам говорио да би ви само захваљивали, нити да би викали и галамили, но да би се у право време ових мојих речи опомињали и свако благоделање показивали. Жртва се ова тајном назива, а и јесте, а где је тајна, тамо треба да је и највећа тишина.

С дубоким дакле тиховањем, с много пристојности и са

достојним поштовањем пођимо к свештеној овој жртви како би што обилнију милост код Бога нашли, душу своју очистили па и вечних се блага удостојили, која нека буде да сви примимо по благодати и човекољубљу Господа нашег Исуса Христа с којим Оцу заједно и Светом Духу слава, држава, поклоњење сада и свагда и у векове векова, Амин.